

7. Поняття “ноосфери” в працях науковців ХХ ст.
8. Проблеми нації та національної культури.
9. Сутність та специфіка української національної культури (етногенез українського народу).
10. Місце української національної культури в європейській та світовій.

Література

1. *Арнольдс, Кругликов* и др. Культура, человек и картина мира. – М., 1989.
2. *Иванов В.П., Козловский и др.* Культура и развитие человека. – К., 1989.
3. *Ильенко Э.В.* Философия и культура. – М., 1991.
4. *Культурология / Под ред. Грача.* – Ростов-на-Дону, 1995.
5. *Методические указания к чтению проблемной лекции на тему “Культура”.* – К., 1990.
6. *Радугин А.А.* Культурология. – М., 1997.
7. *Силчев Д.А.* Культурология: Учебное пособие для студентов вузов. – М., 1998.
8. *Энциклопедический словарь по культурологии.* – М., 1997.
9. *Гумбольдт В.* Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984.
10. *Коменский Я.-А.* Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1955.
11. *Історія української культури / За ред. І.Крип’якевича.* – К., 1994.
12. *Семчишин М.* Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993.
13. *Українська культура: Лекції / За ред. Дмитра Антоновича.* – К., 1993.
14. *Hirsch Jr. E.D.* Cultural Literacy (What every American Needs to Know). – Boston: Houghton Mifflin Company, 1989.

Тема 2. Первісна культура у світі. Прадавня культура на теренах України

Первісна культура – спільний етап формування культури усього людства, всіх народів Землі. Значення археологічних досліджень для

загальної характеристики первісної епохи та її періодизації. *Кам'яна, мідна та залізна епохи*. Неолітичні “протоміста”. Мегалітичні споруди (*дольмен, менгір, кромлех*). *Кроманьйонська людина*. Головні культурні здобутки людства, що відрізняють його від світу тварин: знаряддя праці, вогонь, мова та релігійні вірування. Міфологічне мислення первісних людей. Первісні форми релігійних вірувань: *магія, анімізм, фетишизм, тотемізм, табу, землеробські культури* та їх залишки в сучасних релігіях. Монотеїзм та політеїзм первісних релігій.

Старий Заповіт про походження народів на Землі. Теорії походження мови. Виникнення мистецтва. Види і сюжети первісного мистецтва, його функції.

Первісна культура на теренах України. *Трипільська культура* – археологічна культура мідного віку (III тис. до н.е.). Розвиток трипільської кераміки та пластики. Образ світового яйця та розписи трипільських *писанок*. Розвиток трипільської архітектури. Макети двоповерхових будинків. Трипільські протоміста. Гіпотеза про існування писемності у трипільців.

Значення первісної культури для формування і розвитку подальших культур на Землі.

Реферати

1. Епоха кроманьйонської людини. Синкретизм релігії та мистецтва.
2. Первісні форми релігійних вірувань та їх залишки в сучасних релігіях.
3. Види і сюжети первісного мистецтва, його функції.
4. Первісна культура на теренах України.
5. Шлях арієв: гіпотези та дослідження.
6. Виникнення та розвиток трипільської культури.

Література

1. *Аверинцев С.С.* Древние цивилизации. – М.: Мысль, 1989.
2. *Алексеев В.Н.* От животных к человеку. Факты. Легенды. Наука. – М., 1969.
3. *Бершадский Р.Ю.* Две повести о тайнах истории. – М., 1960.
4. *Блаватский В.Д., Кошеленко Г.А.* Открытие затонувшего мира. – М., 1963.

5. Уокон Р. Затонувшие материка и тайны исчезнувших племен / Пер. с англ. – М., 1966
6. Виннер Р.Ю., Васильев А.А. История древнего мира и средних веков. – М., 1993.
7. Гупало К.Н. Подол в древнем Киеве. – К.: Наукова думка, 1982.
8. Дьякова Д.И., Ковалев С.И. История древнего мира. – М., 1962.
9. История искусства зарубежных стран. Первобытное общество. Древний Восток. Античность. – М., 1979.
10. Каныгин Ю.М. Путь ариев. (Любое издание).
11. Каныгин Ю.М. Вехи священной истории. – К.: Украина, 1999.
12. Крук С., Чайковский М., Иванченко П. По следам “Пути ариев”. – Хмельницкий: Изд-во “Авиценна”, 1998.
13. Шилов Ю. Победа. – Киев, 2000.
14. Шилов Ю. Брама безсмертя: На спліні золотого віку. Космічні таємниці могил. – К.: Український світ, 1994.
15. Кишлевич С.Р. На горе Старокиевской. – К.: Наукова думка, 1982.
16. Кликс Ф. Пробуждение мышления. – М., 1983.
17. Кобычев В.П. В поисках прародины славян. – М.: Наука, 1973.
18. Косвен М.О. Очерки истории первобытной культуры. – 2-е изд., испр. и дополн. – М., 1957.
19. Кууси П. Этот человеческий мир. – М., 1988.
20. Кууси П. Магический кристалл. Магия глазами ученых и чародеев. – М., 1992.
21. Линецкий А.М. Листы каменной книги. – М., 1963.
22. Ліндсей Д. Коротка історія культури: від доісторичних часів до доби Відродження: У 2 т. – К.: Мистецтво, 1995.
23. Любимов Л.Д. Искусство древнего мира. – М.: Просвещение, 1971.
24. Массон В.М., Сараниди В.И. Каракумы. Заря цивилизации. – М., 1972.
25. Матюшин Г.Н. У колыбели истории. – М.: Просвещение, 1972.
26. Мириманов В.Б. Первобытное и традиционное искусство. – М., 1973.
27. Окладников А.П. Олень золотые рога. Рассказы о наскальных рисунках. – Л.; М.: Искусство, 1964.
28. Первобытное общество и древний Восток. – М.: Просвещение, 1979.
29. Плетнева Г.С. Первобытное искусство в собрании Эрмитажа. – Л., 1963.
30. Рони-Старший Ж. Борьба за огонь. Доисторический роман / Пер. с франц. – М., 1958.
31. Рони-Старший Ж. Пещерный лев / Сокр. пер. с франц. – 2-е изд. – М., 1962. (Продолжение повести “Борьба за огонь”).

32. *Симонов П.В., Ершов П.М., Вяземский Ю.П.* Происхождение духовности. – М., 1989.
33. *Тайлор М.* Первобытная культура. – М., 1989.
34. *Токарев С.А.* Ранние формы религии. – М., 1990.
35. *Толочко П.П.* Древний Киев. – К.: Наукова думка, 1976.
36. *Топоров В.М.* Эпоха світового дерева / Всесвіт. – 1977. – № 6.
37. *Федоров-Давыдов Г.А.* Курганы, идолы, монеты. – М.: Наука, 1968.
38. *Федюшина И.Д.* Первые художники и скульпторы. (Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа). – Л., 1971.
39. *Шелов Д.Б.* Танаис – потерянный и найденный город. – М.: Наука, 1967.
40. *Фрезер Дж.* Золотая ветвь. – М., 1978.
41. *Фрейдберг О.М.* Миф и литература древности. – М., 1978.
42. *Ямщиков С.В.* Древний Новгород. – М., 1983.

Тема 3. Стародавній Схід і прадавня історія України

Поняття “Сходу” у просторі та часі. Дослідники культур Давнього Сходу: А.Кримський, М.Калинович, Б.Тураєв, С.Ольденбург, І.Дьяконов, В.Алексеев, Ф.Шампольон, С.Крамер тощо. Біблія як історичне і літературне джерело знань про культуру Стародавнього Сходу. Внесок культур Давнього Сходу в скарбницю європейської цивілізації.

Реферати

1. Питання життя після смерті в культурах Давнього Сходу.
2. Трипільська культура – сучасниця найдавніших культур Сходу.
3. Українці: хто ми і звідки?

Література

1. Древний Восток. Книга для чтения / Под ред. В.В.Струве. – 4-е изд. – М., 1961.
2. *Абаев Н.* Буддизм и культурно-психологические традиции народов Востока. – Новосибирск: Наука, 1990.